

Impactberekening van een hogere bijstandsuitkering: de inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) en de inkomensgarantie voor ouderen (IGO)

Studie op vraag van de Staatssecretaris voor Armoedebestrijding

Étude de l'impact d'une augmentation de l'assistance sociale: l'allocation de remplacement de revenus (ARR) et la garantie de revenus aux personnes âgées (GRAPA)

Étude réalisée à la demande de la secrétaire d'État à la Lutte contre la pauvreté

Januari - Janvier 2016

Gijs Dekkers, Greet De Vil en Filip Vanhorebeek

Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut.

Het FPB voert beleidsrelevant onderzoek uit op economisch, sociaal-economisch vlak en op het vlak van leefmilieu. Hiertoe verzamelt en analyseert het FPB gegevens, onderzoekt het aanneembare toekomstscenario's, identificeert het alternatieven, beoordeelt het de gevolgen van beleidsbeslissingen en formuleert het voorstellen.

Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen. Het FPB zorgt voor een ruime verspreiding van zijn werkzaamheden. De resultaten van zijn onderzoek worden ter kennis gebracht van de gemeenschap en dragen zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische Onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

url: <http://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.
Verantwoordelijke uitgever: Philippe Donnay

Federaal Planbureau

Kunstlaan 47-49, 1000 Brussel

tel.: +32-2-5077311

fax: +32-2-5077373

e-mail: contact@plan.be<http://www.plan.be>

Impactberekening van een hogere bijstandsuitkering: de inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) en de inkomensgarantie voor ouderen (IGO)

Étude de l'impact d'une augmentation de l'assistance sociale: l'allocation de remplacement de revenus (ARR) et la garantie de revenus aux personnes âgées (GRAPA)

Januari - Janvier 2016

Gijs Dekkers, Greet De Vil en Filip Vanhorebeek

gd@plan.be; gdv@plan.be; fvh@plan.be

Abstract - Op vraag van de Staatssecretaris voor Armoedebestrijding stelt dit rapport de resultaten voor van twee impactstudies, nl. een verhoging (tot het niveau van de armoederisicodrempel) van de inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap en van de inkomensgarantie voor ouderen. De studie bestrijkt twee domeinen: enerzijds de macro-economische en budgettaire effecten met eventuele terugverdieneffecten en anderzijds de gevolgen op het armoederisico.

Abstract – Ce rapport, réalisé à la demande de la secrétaire d'État à la Lutte contre la pauvreté, présente les résultats de deux études d'impact, qui portent sur l'augmentation (jusqu'au niveau du seuil de pauvreté) de l'allocation de remplacement de revenus pour les personnes handicapées, et de la garantie de revenus aux personnes âgées. Le rapport comporte deux volets: d'une part, le calcul des effets macroéconomiques et budgétaires, en ce compris les éventuels effets de retour et, d'autre part, l'estimation de l'impact sur le risque de pauvreté.

Keywords – inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap, inkomensgarantie voor ouderen, budgettaire kosten, armoederisico

Inhoudstafel

Synthese	1
Synthèse	2
1. Beschrijving van de simulaties.....	3
2. Macro-economische effecten van de maatregelen	4
2.1. Modaliteiten van de simulaties	4
2.2. Simulatieresultaten	4
3. Effecten van een verhoging van de IGO op het armoederisico	8
3.1. Modaliteiten van de simulatie	8
3.2. Simulatieresultaten	9

Lijst van tabellen

Tabel 1	Macro-economische resultaten van hogere IVT-bedragen (tot het niveau van de armoeddrempel).....	5
Tabel 2	Macro-economische resultaten van hogere IGO-bedragen (tot het niveau van de armoeddrempel).....	5
Tabel 3	Impact op de overheidsfinanciën van hogere IVT-bedragen (tot het niveau van de armoeddrempel).....	6
Tabel 4	Impact op de overheidsfinanciën van hogere IGO-bedragen (tot het niveau van de armoeddrempel).....	7

Lijst van figuren

Figuur 1	Armoederisico van de Belgische gepensioneerde bevolking - impact van de verhoging van de IGO	9
----------	--	---

Synthese

In september 2015 leverde het Federaal Planbureau een rapport aan de Staatssecretaris voor Armoedebestrijding om tegemoet te komen aan de vraag m.b.t een impactstudie over een verhoging van het leefloon tot het niveau van de armoededrempel. In december 2015 werd het Planbureau gevraagd om een gelijkaardige impactstudie uit te voeren voor de twee andere bijstandsregelingen: de inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap (IVT) en de inkomensgarantie voor ouderen (IGO). Dit rapport stelt de resultaten hiervan voor. De studie van de IGO bestrijkt twee domeinen: enerzijds de macro-economische en budgettaire effecten en anderzijds de gevolgen op het armoederisico. De impactanalyse van de verhoging van de IVT beperkt zich tot de macro-economische en budgettaire effecten.

Voor de simulatie van de verhoging van de baremabedragen van de IVT en de IGO tot de armoederisicodrempel wordt hier uitgegaan van de meest recente armoededrempel (13.023 euro per jaar op basis van EU-SILC 2014 over inkomensjaar 2013) en van de baremabedragen die gelden vanaf 1 september 2015. Bij de IVT bedraagt het baremabedrag 6.673,04 euro voor een samenwonende (categorie 1), 10.009,56 euro voor een alleenstaande (categorie 2) en 13.346,08 voor een samenwonende met gezinslast (categorie 3). Bij de IGO is dat 12.383 euro voor een alleenstaande (verhoogd basisbedrag) en 8.255,45 voor een samenwonende (basisbedrag). In beide simulaties worden de baremabedragen voor een alleenstaande opgetrokken tot het niveau van de armoederisicodrempel. Dit stemt overeen met een verhoging met 30% bij de IVT en met 5% bij de IGO. Ook voor de andere categorieën (samenwonend, al dan niet met gezinslast) zal het baremabedrag opgetrokken worden met 30% bij de IVT en met 5% bij de IGO. Hierdoor blijft de onderlinge verhouding van de baremabedragen tussen de categorieën bewaard.

De terugverdieneffecten voor de overheidsfinanciën zouden voor beide maatregelen ongeveer 30% op korte termijn bedragen en ongeveer 35% op middellange termijn, net zoals voor de in september 2015 gemaakte leefloonvariant. Het gaat immers over hetzelfde type maatregel. De impact van de maatregelen is in absolute termen evenwel verschillend aangezien de IGO minder sterk moet opgetrokken worden om tot het niveau van de armoededrempel te komen dan de IVT.

De gesimuleerde stijging van de IGO heeft een beperkt effect op het armoederisico van de gepensioneerde bevolking. Dit armoederisico daalt met 0,75 procentpunt.

Synthèse

En septembre 2015, le Bureau fédéral du Plan a remis à la secrétaire d'État à la Lutte contre la pauvreté un rapport répondant à la demande d'une étude d'impact concernant l'augmentation du revenu d'intégration jusqu'au niveau du seuil de pauvreté. En décembre 2015, le Bureau du Plan a été chargé de réaliser une étude d'impact similaire pour les deux autres régimes d'assistance sociale: l'allocation de remplacement de revenus pour les personnes handicapées (ARR) et la garantie de revenus aux personnes âgées (GRAPA). Ce rapport présente les résultats de cette analyse. L'étude relative à la GRAPA comporte deux volets: d'une part, le calcul des effets macroéconomiques et budgétaires, et d'autre part, l'estimation de l'impact sur le risque de pauvreté. Quant à l'étude de l'impact de l'augmentation de l'ARR, elle se limite aux effets macroéconomiques et budgétaires.

Pour simuler l'augmentation des barèmes de l'ARR et de la GRAPA jusqu'au niveau du seuil de pauvreté, nous nous sommes basés sur le seuil de pauvreté le plus récent (13.023 euros par an sur la base de l'enquête EU-SILC 2014 portant sur l'année de revenus 2013) et sur les barèmes en vigueur à partir du 1er septembre 2015. Pour l'ARR, ce barème s'élève à 6.673,04 euros pour un cohabitant (catégorie 1), 10.009,56 euros pour un isolé (catégorie 2) et 13.346,08 euros pour un cohabitant avec charge de famille (catégorie 3). Pour la GRAPA, le barème s'élève à 12.383 euros pour un isolé (montant de base majoré) et 8.255,45 euros pour un cohabitant (montant de base). Dans les deux simulations, les barèmes pour un isolé sont relevés jusqu'au niveau du seuil de pauvreté. Cela correspond à une augmentation de 30% pour l'ARR et de 5% pour la GRAPA. Les barèmes des autres catégories (cohabitant, avec charge de famille ou non) sont également majorés de 30% pour l'ARR et de 5% pour la GRAPA. On préserve ainsi le rapport entre les barèmes des catégories.

Pour les deux mesures, les effets de retour pour les finances publiques seraient d'environ 30% à court terme et d'environ 35% à moyen terme, tout comme pour la variante sur le revenu d'intégration analysée en septembre 2015. Il s'agit en effet du même type de mesure. Toutefois, l'impact des mesures est différent en terme absolu, vu que le montant de la GRAPA ne doit pas être augmenté dans les mêmes proportions que celui de l'ARR pour atteindre le niveau du seuil de pauvreté.

L'augmentation simulée de la GRAPA a un impact limité sur le risque de pauvreté de la population pensionnée. Celui-ci recule de 0,75 point de pourcentage.

1. Beschrijving van de simulaties

Het simuleren van een verhoging van de bijstandsuitkeringen inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap (IVT) en inkomensgarantie voor ouderen (IGO) tot de armoededrempel, vereist enkele hypothesen. Net zoals in de studie met betrekking tot de verhoging van het leefloon¹, gelden de jaarbedragen van de IVT en de IGO die van kracht zijn vanaf 1 september 2015 als uitgangspunt. Deze baremabedragen stemmen voor de IVT overeen met 6.673,04 euro voor een samenwonende (categorie 1), 10.009,56 euro voor een alleenstaande (categorie 2) en 13.346,08 voor een samenwonende met gezinslast (categorie 3) (bedragen aan index 119,62, basisjaar 2004). Voor de IGO is dat 12.383 euro voor een alleenstaande (verhoogd basisbedrag) en 8.255,45 voor een samenwonende (basisbedrag). Voor de armoededrempel wordt uitgegaan van de relatieve drempel op basis van de European Union- Survey on Income and Living Conditions (EU-SILC). De meest recente armoededrempel bedraagt 13.023 euro per jaar (EU-SILC 2014 over inkomensjaar 2013).

In de varianten worden de baremabedragen voor een alleenstaande opgetrokken tot het niveau van de armoededrempel en dit vanaf 2016. Voor de IVT betekent dit een verhoging van de baremabedragen met 30,1% en voor de IGO met 5,2%. De baremabedragen van de andere categorieën (samenwonenden, al dan niet met gezinslast) zullen met hetzelfde percentage verhoogd worden. Op die manier blijft de onderlinge verhouding van de baremabedragen tussen de categorieën bewaard, maar bereiken de baremabedragen voor samenwonenden (al dan niet met gezinslast) niet het niveau van hun armoededrempel². Bij de verhoging van de baremabedragen wordt er van uitgegaan dat alle overige bestaansmiddelen onveranderd blijven, waardoor de gemiddelde uitkering van IVT-gerechtigden met meer dan 30,1% en van IGO-gerechtigden met meer dan 5,2% zal stijgen³.

De macro-economische impact van de verhoging van beide uitkeringen wordt gesimuleerd via het HERMES-model, het macrosectoraal middellangetermijnmodel van het Federaal Planbureau.⁴ De resultaten van deze simulatie worden besproken in deel 2. De effecten van de verhoging van de IGO op het armoederisico worden gesimuleerd via het dynamische microsimulatiemodel MIDAS van het Federaal Planbureau en zijn terug te vinden in deel 3. Merk op dat beide modellen uitgaan van de bevolkingsvooruitzichten 2014-2060 van het Federaal Planbureau en dus geen rekening houden met eventuele effecten van de recente migratiestroom op de bijstandsuitkeringen.

¹ Berger, L., Bossier, F., Dekkers, G. en De Vil, G. 'Impactberekening van een verhoging van het leefloon – Studie op vraag van de Staatssecretaris voor Armoedebestrijding', Federaal Planbureau, september 2015.

² Bijvoorbeeld, de armoededrempel voor een koppel bedraagt 19.534 euro. Het IVT-baremabedrag (categorie 1) zou met 46% moeten stijgen om dat niveau te bereiken, het IGO-baremabedrag (basisbedrag) met 18%. Er zijn immers verschillen in het 'gewicht' dat de tweede volwassenen krijgt volgens de relatieve methode van de armoededrempel en volgens de wettelijke leefloonbedragen. Bij het bepalen van de relatieve armoededrempel voor een koppel wordt de armoededrempel vermenigvuldigd met 1,5 (factor 1 voor de eerste volwassene, 0,5 voor elke bijkomende volwassene en 0,3 voor elke persoon jonger dan 14 jaar). De verhouding van de IVT- en IGO-bedragen koppel versus alleenstaande suggereert een 'impliciete' factor van 1,33. Of nog, het IVT-en IGO-bedrag voor een koppel ligt 33% hoger dan het bedrag voor een alleenstaande, terwijl de armoededrempel voor een koppel 50% hoger ligt dan voor een alleenstaande.

³ De gemiddelde uitkering van diegenen die reeds een IVT of IGO ontvangen zal met 45% stijgen bij de IVT en met 12% bij de IGO.

⁴ De kenmerken van HERMES en MIDAS werden reeds kort besproken in het rapport over de impactberekening van een verhoging van het leefloon (september 2015).

2. Macro-economische effecten van de maatregelen

2.1. Modaliteiten van de simulaties

De economische effecten van de in afdeling 1 omschreven maatregelen worden weergegeven als afwijkingen ten opzichte van een basissimulatie zonder de maatregelen. De resultaten worden voor beide maatregelen apart weergegeven. De simulatiehorizon is 2016-2020.

Net als bij de simulatie van de verhoging van het leefloon (zie rapport van september 2015) maken we hier enkele hypothesen. Ten eerste wordt er van uitgegaan dat het extra inkomen voor de ouderen en voor de gehandicapten volledig geconsumeerd wordt, wat zeer aannemelijk is voor een verhoging van een bijstandsuitkering. De extra koopkracht wordt m.a.w. niet gedeeltelijk gespaard, wat bij de modelsimulatie van een algemene koopkrachtmaatregel wel het geval kan zijn⁵. Ten tweede veronderstellen we dat de IVT- en IGO-gerechtigden een 'gemiddeld' consumptieprofiel hebben. Er wordt in de simulatie dus geen ander consumptiepatroon toegeschreven aan bijstandsuitkeringen dan voor de andere inkomens. Aangezien gezinnen met een laag inkomen relatief meer producten met een lager btw-tarief consumeren (vb. voeding)⁶, zou het terugverdieneffect van een verhoging van de bijstandsuitkering op de overheidsfinanciën overschat kunnen worden. Ten slotte houden de simulaties geen rekening met de impact van de maatregelen op het aantal bijstandsgerechtigden⁷.

2.2. Simulatieresultaten

De belangrijkste macro-economische effecten van de extra bijstand voor respectievelijk de ouderen en de gehandicapten worden weergegeven in de tabellen 1 en 2. De budgettaire resultaten worden samengevat in de tabellen 3 en 4. De mechanismen die spelen zijn dezelfde als voor de verhoging van het leefloon. De extra koopkracht heeft een positieve impact op de binnenlandse vraag, al wordt het gunstige effect op het bbp licht afgezwakt door een kleine toename van de invoervraag.

De *ex ante* budgettaire kost van de hogere uitkeringen in het IVT-stelsel is gelijkaardig aan die van de leefloonmaatregel. De macro-economische en budgettaire resultaten van de IVT-maatregel (tabellen 1 en 3) verschillen dan ook nauwelijks van de cijfers in ons septemberrapport. Ook hier ligt het bbp in volume 0,04% hoger dan in het scenario zonder de maatregel (zowel op korte als op middellange termijn) en bedraagt de winst voor de binnenlandse werkgelegenheid 0,2% op korte termijn en 0,4% op middellange termijn.

⁵ Er wordt ook geen rekening gehouden met de mogelijkheid dat een deel van het bijkomend inkomen gebruikt wordt voor het afbetalen van eventuele schulden van de uitkeringsgerechtigden.

⁶ Zie Decoster, A., Ochmann, R. en Spiritus, K., 'Integrating VAT into EUROMOD. Documentation and results for Belgium.', Euromod Working Paper Series EM12/14, June 2014.

⁷ De toename van het aantal gerechtigden zal kleiner zijn bij deze simulaties dan bij de verhoging van het leefloon. Bij de IGO is de toename van het baremabedrag immers minder groot. Bij de IVT dient er naast de bestaansmiddelentoets nog vastgesteld te worden dat het verdienvermogen van de persoon met een handicap verminderd is door zijn lichamelijke of psychische toestand.

Tabel 1 Macro-economische resultaten van hogere IVT-bedragen (tot het niveau van de armoededrempel)
Verschillen in % (tenzij anders vermeld) ten opzichte van het basisscenario

	2016	2017	2018	2019	2020
Particuliere consumptie	0.16	0.16	0.17	0.17	0.17
Overheidsconsumptie	0	0	0	0	0
Investerings	0.06	0.08	0.10	0.11	0.11
.Ondernemingen	0.06	0.08	0.09	0.10	0.11
.Woongebouwen	0.06	0.11	0.13	0.14	0.14
Totale binnenlandse vraag	0.09	0.10	0.10	0.10	0.11
Uitvoer van goederen en diensten	0	0	0	0	0
Invoer van goederen en diensten	0.05	0.05	0.06	0.06	0.06
Bbp	0.04	0.05	0.05	0.04	0.04
Deflator van de particuliere consumptie	0	0.01	0.01	0.02	0.02
Gezondheidsindex	0	0.01	0.01	0.02	0.02
Binnenlandse werkgelegenheid :					
Vershil in %	0.02	0.03	0.03	0.04	0.04
Vershil in duizendtallen	0.82	1.33	1.61	1.71	1.69
Reëel beschikbaar inkomen	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15
Saldo van de lopende verrichtingen met het buitenland (verschil in % van het bbp)	-0.04	-0.05	-0.05	-0.06	-0.06
Vorderingensaldo van de overheid (verschil in % van het bbp)	-0.06	-0.05	-0.06	-0.06	-0.06

Tabel 2 Macro-economische resultaten van hogere IGO-bedragen (tot het niveau van de armoededrempel)
Verschillen in % (tenzij anders vermeld) ten opzichte van het basisscenario

	2016	2017	2018	2019	2020
Particuliere consumptie	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03
Overheidsconsumptie	0	0	0	0	0
Investerings	0.01	0.02	0.02	0.02	0.02
.Ondernemingen	0.01	0.02	0.02	0.02	0.02
.Woongebouwen	0.01	0.02	0.02	0.03	0.03
Totale binnenlandse vraag	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02
Uitvoer van goederen en diensten	0	0	0	0	0
Invoer van goederen en diensten	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01
Bbp	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01
Deflator van de particuliere consumptie	0	0	0	0	0
Gezondheidsindex	0	0	0	0	0
Binnenlandse werkgelegenheid :					
Vershil in %	0	0.01	0.01	0.01	0.01
Vershil in duizendtallen	0.15	0.25	0.30	0.32	0.32
Reëel beschikbaar inkomen	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03
Saldo van de lopende verrichtingen met het buitenland (verschil in % van het bbp)	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01
Vorderingensaldo van de overheid (verschil in % van het bbp)	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01

In vergelijking met de verhoging van de leeflonen en de extra bijstand voor de gehandicapten is de totale budgettaire kost van de hogere bijstand voor ouderen (en bijgevolg de impuls aan de koopkracht van de gezinnen) veel beperkter (tabellen 2 en 4) aangezien de IGO minder verhoogd moet worden om tot het niveau van de armoededrempel te komen. De macro-economische impact van die maatregel is bijgevolg een stuk kleiner. Het bbp-niveau in volume zou 0,01% hoger uitkomen.

De stijging van de totale overheidsuitgaven wordt in beide simulaties grotendeels verklaard door de bijkomende uitgaven aan sociale uitkeringen. Die stijging wordt gedeeltelijk gecompenseerd door hogere ontvangsten (uit directe en indirecte belastingen en uit sociale premies) dankzij de toename van de economische activiteit en van de werkgelegenheid. Net als in de leefloonvariant wordt de totale uitgavenstijging op korte termijn voor ongeveer 30% en op middellange termijn voor ongeveer 35% gecompenseerd door extra ontvangsten.

Tabel 3 Impact op de overheidsfinanciën van hogere IVT-bedragen (tot het niveau van de armoededrempel)
Verschillen in miljoen euro ten opzichte van het basisscenario

	2016	2017	2018	2019	2020
1. Ontvangsten	105	119	138	154	166
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	103	117	134	148	159
1. Fiscale ontvangsten	91	98	107	115	121
a. Directe belastingen	33	38	42	44	45
Huishoudens	10	18	25	30	33
Vennootschappen	22	19	17	15	12
Overige	0	0	0	0	0
b. Indirecte belastingen	56	58	62	68	72
c. Vermogensheffingen	2	2	3	3	3
2. Sociale premies	11	19	26	33	38
B. Overige ontvangsten	2	3	4	6	7
2. Uitgaven	342	363	392	427	462
A. Primaire uitgaven	342	357	379	406	433
a. Lopende uitgaven	342	356	378	404	430
1. Beloning van werknemers	2	3	6	10	14
2. Intermediair verbruik en belastingen	0	1	2	3	3
3. Subsidies aan vennootschappen	1	3	4	5	6
4. Sociale uitkeringen	337	350	365	385	404
5. Diverse overdrachten	0	0	1	2	4
B. Rentelasten	0	6	13	21	29
3. Vorderingsaldo	-237	-243	-254	-273	-295
4. Primair saldo	-237	-237	-242	-252	-266

Tabel 4 Impact op de overheidsfinanciën van hogere IGO-bedragen (tot het niveau van de armoededrempel)
Verschillen in miljoen euro ten opzichte van het basisscenario

	2016	2017	2018	2019	2020
1. Ontvangsten	19	23	26	29	30
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	19	22	26	28	29
1. Fiscale ontvangsten	17	19	21	22	22
a. Directe belastingen	6	8	9	9	8
Huishoudens	2	4	5	5	5
Vennootschappen	4	4	4	3	3
Overige	0	0	0	0	0
b. Indirecte belastingen	10	11	12	13	13
c. Vermogensheffingen	0	0	1	1	1
2. Sociale premies	2	3	5	6	7
B. Overige ontvangsten	0	0	1	1	1
2. Uitgaven	64	68	73	79	85
A. Primaire uitgaven	64	66	70	75	80
a. Lopende uitgaven	64	66	70	75	79
1. Beloning van werknemers	0	0	1	2	2
2. Intermediair verbruik en belastingen	0	0	0	0	1
3. Subsidies aan vennootschappen	0	0	1	1	1
4. Sociale uitkeringen	63	65	68	72	75
5. Diverse overdrachten	0	0	0	0	0
B. Rentelasten	0	1	2	4	5
3. Vorderingsaldo	-45	-45	-47	-50	-56
4. Primair saldo	-45	-43	-44	-46	-50

3. Effecten van een verhoging van de IGO op het armoederisico

3.1. Modaliteiten van de simulatie

Net als bij de simulatie van het leefloon, wordt de impact van de verhoging van de IGO op het armoederisico gesimuleerd via het 'dynamisch microsimulatiemodel' MIDAS (voor meer informatie, zie het rapport van september 2015). Het referentiescenario in deze studie stemt overeen met het referentiescenario van de Studiecommissie voor de Vergrijzing van juli 2015⁸. De inkomensvervangende tegemoetkoming voor gehandicapten wordt niet in MIDAS gesimuleerd, dus is het niet mogelijk om het effect van een stijging van die bijstandsregeling te simuleren.

Om de impact van de verhoging van de IGO op het armoederisico te simuleren is het noodzakelijk om enkele hypothesen te maken, die ertoe nopen de resultaten van deze oefening met enige voorzichtigheid te interpreteren:

1. Het microsimulatiemodel MIDAS simuleert een aantal inkomensbronnen niet. Meer in het bijzonder ontbreken het bezit en de KI-waarde van het onroerend goed, uitkeringen uit de tweede pensioenpijler, kapitaal- of spaartegoeden, tegemoetkoming aan gehandicapten, verwarmingstoelagen en onderhoudsgelden. Hierdoor is de armoedegrens in MIDAS lager dan de officiële armoedegrens op basis van de SILC. De hier te simuleren variant zou dan ook nauwelijks effect hebben op het armoederisico omdat de IGO reeds boven de MIDAS-armoedegrens ligt. Om dit op te lossen wordt in de simulatieresultaten uitgegaan van de SILC-armoedelijjn, waarbij we veronderstellen dat deze armoedelijjn in prospectie dezelfde groeivoet heeft als de armoedelijjn zoals MIDAS die simuleert. De door MIDAS gesimuleerde, en onvolledige, inkomens worden dus met een verhoudingsgewijs hogere armoedelijjn geconfronteerd. Hierdoor zijn de armoederisico's in zowel het basisscenario als de beleidsvariant van deze oefening hoger dan het officiële armoederisico zoals gebaseerd op de SILC. Dit zal ons echter in staat stellen om beter de impact van de verhoging van de IGO op het armoederisico te simuleren.
2. De IGO is onderhevig aan een middelentoets. Echter, MIDAS simuleert een aantal relevante inkomensbronnen niet. Het aantal rechthebbenden op de IGO en hun gemiddeld bedrag wordt dus overschat. De overschatting van het aantal is opgelost door in het startjaar het aantal potentiële rechthebbenden in het model te vergelijken met het werkelijke aantal rechthebbenden. Dit percentage is dan voor alle simulatiejaren constant gehouden, en wordt gebruikt om het aantal 'werkelijke' rechthebbenden willekeurig te selecteren uit het aantal potentiële rechthebbenden. Door de stijging van het aantal potentiële rechthebbenden als gevolg van de verhoging van de bedragen neemt het aantal gesimuleerde werkelijke rechthebbenden dus toe.

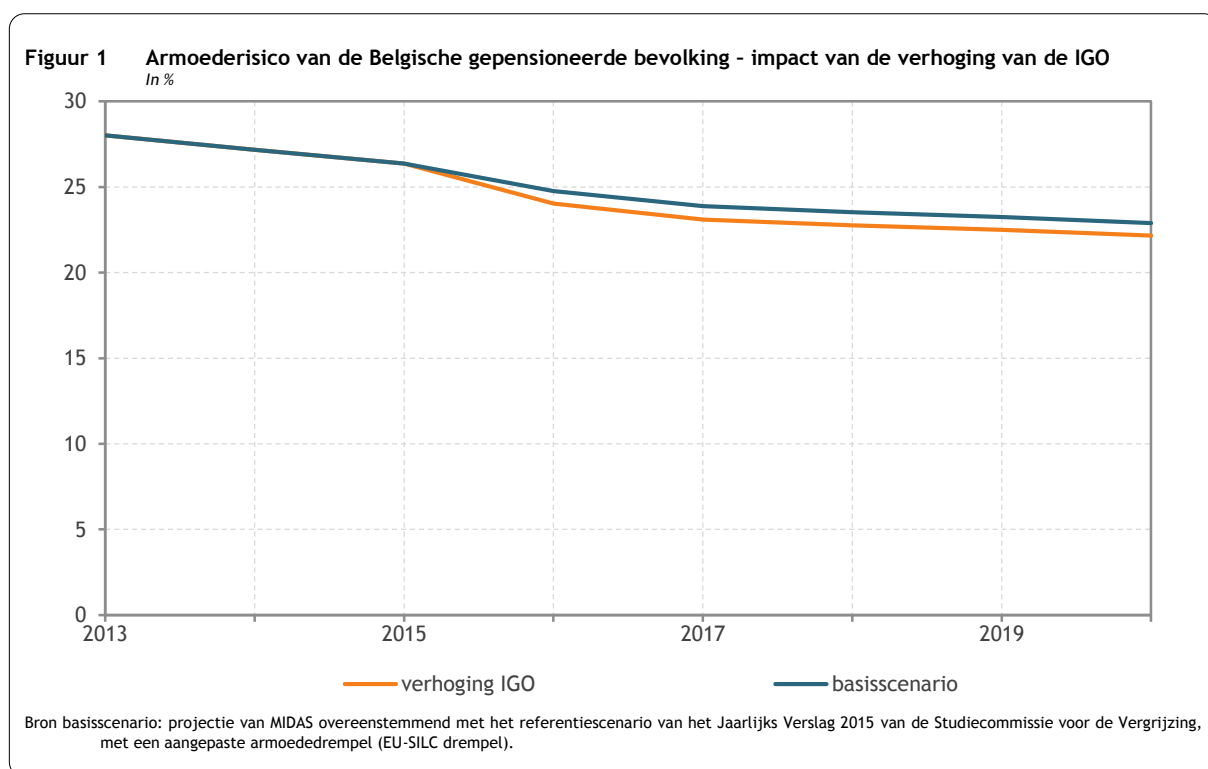
⁸ Jaarlijks verslag van de Studiecommissie voor Vergrijzing, Hoge Raad van Financiën, juli 2015.

3.2. Simulatieresultaten

In de variant worden de baremabedragen voor een alleenstaande in 2016 opgetrokken tot het niveau van de op de SILC gebaseerde armoededrempel. Voor de IGO betekent dit een verhoging van de baremabedragen met 5,2% (zie deel 1).

Figuur 1 geeft het effect van de maatregel op het armoederisico van de gepensioneerde bevolking. Het armoederisico wordt bepaald door het inkomen van een huishouden, gecorrigeerd voor de grootte en de samenstelling van dit huishouden, te vergelijken met de officiële armoededrempel, die gebaseerd is op de SILC. Indien een persoon in een huishouden leeft waarvan het equivalente inkomen lager is dan deze grens, dan wordt gezegd dat hij of zij een verhoogd armoederisico kent.

Uit figuur 1 blijkt dat de gesimuleerde stijging van de IGO een beperkt effect heeft op het armoederisico van de gepensioneerde Belgische bevolking. Over de hele periode tussen 2016 en 2020 is de afname gemiddeld 0.75 %-punt. Het effect van deze maatregel op de armoededrempel zélf is verwaarloosbaar klein.

Zoals besproken in de inleiding van deze tekst worden in de variant de baremabedragen voor een alleenstaande opgetrokken tot het niveau van de armoededrempel. De baremabedragen van de andere categorieën (samenwonenden, al dan niet met gezinslast) zullen met hetzelfde percentage verhoogd worden. Hierdoor bereiken de baremabedragen voor samenwonenden (al dan niet met gezinslast) niet het niveau van hun armoededrempel. De daling van het armoederisico vanaf 2016 is dus voornamelijk te wijten aan het gedaalde armoederisico van alleenstaanden. Daar komt bij dat de stijging van de IGO tot een stijging van het aantal ontvangers leidt. Hierdoor daalt het armoederisico eveneens.